Барыы дойдулар пролетарийдара, хөлбөйүгүт!

САРДАНА

ССКП Өлөөннөөҕү райкомун уонна Үлэһиттэр депутаттарын оройуоннаах Советын органа

Орган Оленекского райкома КПСС и Оленекского районного Совета депутатов трудящихся

Тахсара 12 сыла
№ 48 (1126)
Бэс ыйын
12
күнэ
СЭРЭДЭ
1968 сыл
Сыаната 1 харчы

Государственнай статистика 50 сылын көрсө

1918 сыллаахха от ыйын 25 күнүгэр В. И. Ленин илии баттааһыннаах Государственнай статистика туһунан балаһыанньа ылыллыбыта. Ити күн Советскай государственнай статистика төрүттэммит күнүнэн буолар. Ити кэм биһиги дойдубут историятыгар саамай ыарахан бириэмэ этэ. Онон саҥа тэриллибит Государственнай статистика органнарын иннилэригэр бэрт уустук соруктар турбуттара. В.И. Ленин быһаччы салалтатынан биһиги үлэһиттэрбит ол соруктары ситиһиилээхтик быһаарбыттара. Советскай государственнай статистика наука уонна практика быһыытынан сайдыыта кэккэ кэрдиис кэмнэргэ арахсар.

Маҥнайгы кэрдииһэ 1918—1926 сыллары хабар. Бу кэмнэ статистика органнара элбэх уонна бөдөҥ үлэлэри толорбуттара, олор истэригэр промышленноска, баанынайдар хаһаайыстыбаларыгар барбыт перепистэр, нэһилиэнньэҕэ үпхарчы уонна аһылык өттүнэн хааччыллыытыгар чинчийиилэр, 1920 сыллаахха ыытыллыбыт аан маҥнайгы нэһилиэнньэ переписиһэ, 1923—1924 сылларга туруорулларбыт норуот хаһаайыстыбатын балансата бааллар. Ити үлэлэри толоруу түмүгэр дойду үрдүнэн норуот хаһаайыстыбатын былаанналаахтык салайыы төрүтэ ууруллубута уонна Советскай государственнай статистика төрүт теоретическай итиэннэ методологическай проблемалара быһаарыллыбыттара. Ол эрээри оччотооҕу статистика органнарын үлэлэригэр элбэх итэҕэстэр бааллара. Ол итэҕэстэр В.И. Ленин быһаччы сүбэлэринэн түргэнник туоратыллыбыттара. Холобур, 1921 сыл ыам ыйыгар В.И. Ленин таб. Г. М. Крижановскайга суругар:—„Статистиктар схоластиктарынан буолбакка биһиги быһаччы көмөлөһөөччүлэрбитинэн буолуохтаахтар“—диэн ыйбыта. Онтон этырдьах ыйыгар КСУ управляющайа таб. Поповка биир суругар түргэнник быһаарыллыахтаах уонна практическай суолталаах боппуруостары сатаан араарар буоларга сүбэлээбитэ. Советскай статистиктар итини тэҥэ элбэх тэрийэр үлэни ыыппыттара, холобур, Бүтүн Союзтаабы 5 конференциялары, 3 съезтэри, о.д.а. үлэлэри.

Советскай Социалистическай Республикалар Союзтара тэриллиитинэн сибээстээн 1923 сыллаахха от ыйын 17 күнүгэр Народнай Комиссардар бырааптара бырааптаах ССРС Совнаркомун иһинэн Киин Статистическай Управление тэриллибитэ. Бу статистика органнарын иннигэр турар улахан соруктары билинии бэлиэтэ этэ. Итини 1924 сыллаахха партия XIII съезһигэр Киин Комитет отчуотунай дакылаатыгар учуот, статистика суолталарын чорботон бэлиэтээһини бигэргэппитэ.

Иккис кэрдиис кэм 1926—1930 сыллары ылар. Бу сылларга эмиэ элбэх үлэлэр ыытыллыбыттара, ол иһигэр 1926 сыллаабы нэһилиэнньэ Бүтүн Союзтаабы переписиһэ, 1927 сыллаабы Бүтүн Союзтаабы школьнай перепись, о.д.а. 1929 сыллаахха норуот хаһаайыстыбатын сайдыытын маҥнайгы 5 сыллаах былаана ылыллыбыта. Бу усулуобуйаҕа былаанныыр уонна статистическай органнар үлэлэрин чугастык ситимниир, бары статистическай үлэлэри былаанналаһын интэриэһигэр дьүөрэлээн туруорар сорук туруоруллубута. Итинэн сибээстээн 1930 сыллаахха статистика органнарын Госпланҥа холбоохун ыытыллыбыта.

Үһүс кэрдиискэ 1930-1948 сыллар бу кэмҥэ КСУ Госплан иһиннэн үлэлээбитэ. Ити дьаһал статистиктар норуот хаһаайыстыбатын былаанналаһыҥҥа активнайдык кыттар бүолуулларын хааччыйбыта уонна былааннар туолуулларын хонтуруоллаһыҥҥа оруолларын үрдэппитэ. Ол гынан баран кэскилээх ырытыылар, чинчийиилэр, перепистэр барбат буолбуттара. Ити туоһутунан бу кэмнэ соҕотох 1939 сыллаахха нэһилиэнньэ Бүтүн Союзтаабы переписиһэ ыытыллыбыта буолар.

Төрдүс сүһүөх кэм 1948-60 сс. КСУ 1948 сылга Госплантан арахсыбыта. Бу сылларга партия, правительство учуоту-отчуотунаһы тупсарыыга кэккэ дьаһаллары ылбыттара. Ол курдук статистическай управлениелларга машиносчетнай станциялар тэриллибиттэрэ. Бу кэмнэ бөдөҥ үлэлэртэн 1959 с. нэһилиэнньэ Бүтүн Союзтаабы переписиһин, ити сыл бүтүүтэ ыытыллыбыт до.ду сүрүн фондаларын учуотун уонна саҥалыы сыаналаһыны ахтыахха сөп.

Советскай статистика сайдыытын саҥа кэрдиис кэмэ 1960 сылтан саҕаланар. Ити сыл саҥа балаһыанньа ылыллыбыта уонна КСУ союзнай - республиканскай органҥа кубулуйбута. Билиҥҥи кэмҥэ, ССКП КК 1965 с. кулун тутардаабы, балаҕан ыйдаабы Пленумнарын уонна ССКП XXI съезһин уураахтарын кэнниттэн, советскай статистика органнарын иннилэригэр өссө ордук эппиэттээх соруктар турдулар. Ордук экономическай үлэни тупсарыы соруга чорботуллар. Билигин биһиги дойдубутугар сылга 450 миллиард солкуобайтан ордук суммалаах общественнай бородууксуйа оҥоһуллар, оттон дойду үрдүнэн 600 миллиард солкуобайдаах сүрүн фондалар бааллар. Бачча элбэх суммалаах национальнай баайы-дуолу табатык уонна мунутуур көдьүүстээхтик туһаныы производствоны өрө көтөҕүүгэ улахан суолтаны ылар.

Ол да иһин биһиги бородууксуйа ханнык ороскуотунан оҥоһулларын аҕыы, ити ороскуоттары аччатыы, норуот хаһаайыстыбатыгар капитальнай угуулар итиэннэ саҥа техниканы олохтоохун экономическай эффективностарын быһаарыы х[illegible]ытааҕар да ордук сытыытык туруорулуннулар.

Бу өттүнэн ыллахха райстат ааспыт кэмнэ кэккэ үлэлэри толордо. Ол курдук оройуон саамай бөдөҥ хаһаайыстыбата совхозка техниканы туһаныы, производствоҕа үлэһит күүс туһаныллыыта, таба иитиитин сорох боппуруостара экономическай ырытыынан хабылыннылар. Итини тэҥэ оройуон салайар органнара оперативнай информацияны кэмигэр ылар буоллулар.

Билигин статистическай органнар 1970 с. тохсунньуга ыытыллар нэһилиэнньэ Бүтүн Союзтаабы 5-с переписиһигэр бэлэмнэниини ыыталлар. Бу боппуруоска аналлаах Бүтүн Союзтаабы сүбэ мунньах муус устар ыйга Москваҕа буолан аастА. Сүбэ мунньах уураахтарын олоххо килләриигэ статистика органнарын иннигэр улахан үлэлэр туралларын. Статистиктар халыҥ армиялара бэйэлэрин үйэ анардаах юбилейдарын достойнай ы[illegible] көрсөргө күүстэрин харыстаабакка үлэлиилэр.

Н. ИГНАТЬЕВ,
Госстатистика оройуоннаабы инспектора.

Бүгүн Советскай Союз уонна ГДР икки ардыларыгар доҕордуу, хардарыта көмөлөһүү уонна бииргэ үлэлээһин иһин дуогабарга илии баттаммыта түөрт сылын туолар

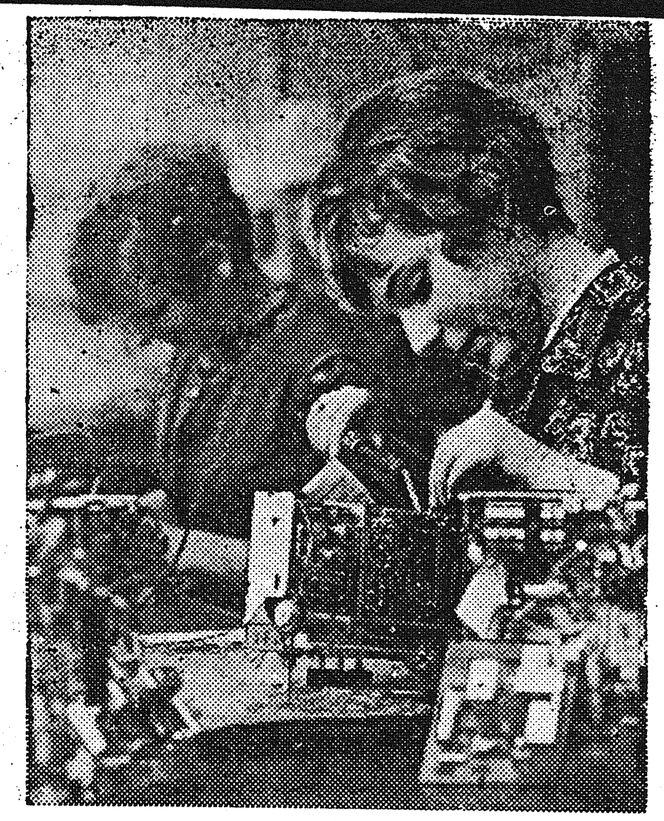

Инге Людвиг—„Штерн-радио“—диэн Берлиннээҕи германскай-советскай доҕордоһуу аатынан завод биригээдэтин чилиэнэ. (ГДР). Кини уонна кини табаарыстара, ааспыт сылга производствоҕа үрдүк көрдөрүүлэрин иһин социалистическай үлэ коллективын бочуоттаах аатын ылбыттара, А.С. Попов аатынан Ригатаабы радио оҥорор завод коммунистическайдыы үлэлиир биригээдэтин кытта доҕордуу ыкса сибээһи тутуһаллар.

БЫЙЫЛ КИМ ХАННА СЫННЬАНЫАҒАЙ?

Быйыл сайын пионерскай лаагырдарга 95 оҕо сынньаныаҕа. Ол иһигэр профсоюзтар уонна совхоз рабочкомун күүстэринэн Победа учаастагар 45 миэстэлээх, Дьэлиҥдэҕэ 30 миэстэлээх уонна Ээйик колхозка 20 миэстэлээх пионерскай лаагырдар үлэлиэхтэрэ. Кинилэргэ 8-14 саастаах оҕолор сынньаныахтара.

Төрөөбүт кыраай историятын, айылҕатын үөрэтиигэ уонна география, зоология уруоктарыгар наадалаах гербарийдары хомуйар сыаллаах туристическай поход тэриллиэҕэ. Итини таҥынан Өлөөн-Айхал-Ньурба-Мирнэй-Чернышевскай-Якутскай-Өлөөн маршруттарынан 10 оҕо экскурсияҕа сылдьан кэлиэхтэрэ.

Урукку сылларга буоларын курдук, быйыл биһиги оскуолаларбыт үгүс үөрэнээччиларэ совхоз, оскуолалар, ону тэҥэ предприятиелар үлэлэригэр кыттыахтара. Үөрэнээччиларэ производственнай биригээдэлэрэ кирпииччэ үктээһинигэр, өрөмүөн үлэтигэр, луугу, сугуну хомуйууга, о.д.а. үлэлэргэ тэриллэн үлэлиэхтэрэ. Билигин орто оскуола үөрэнээччиларэ „Ээйик“ колхозка баран саҥа оскуола тутуутугар көхтөөхтүк үлэлээн эрэллэр. Үөрэнээччиларэ производственнай биригээдэлэрэ үлэҕэ, үөрэххэ ситиһиилэрин, дьоҕурдарын ленинскэй комсомол 50 сылын туолар юбилейыгар аныахтара.

Профсоюзнай тэрилтэлэр, төрөппүттэр комитеттарын совета, комсомольскай тэрилтэлэр биир да үөрэнээччи сайыҥҥы кэмнэ көрүүтэ-истиитэ уонна туһалаах дьыаланан дьарыктаныыта суох хаалбатын иһин үлэни тэрийэллэрэ эрэйиллэр.

П. БОЕКОВА.
ЫБСЛКС райкомун секретара.

Куоталаһыы дневнига

КӨРДӨРҮҮ КУҺАҒАНА СУОХ

Совхоз кырымахтаах хасыылара саһылы иитээччиларэ саҥатыгар баар ийэ саһылтан хас биирдии ийэ саһылтан үстүү оҕону ылар эбэһээтэлистибэлэрин оннугар 3,13 оҕону ылан, куһаҕана суох көрдөрүүлэннилэр.

Кыылы иитээччиларэ социалистическай куоталаһыыларыгар Маайыҥдатаабы ферма зверовода Жирков М.Г. 123 оҕону ылар эбэһээтэлистибэтин оннугар 146 оҕону ылан, бастаан иһэр. Победатаабы ферма зверовода Васильев Н.И. 102 оҕону ылар оннугар 123 оҕону ылан, эмиэ үчүгэй көрдөрүүлэннэ.

Ол эрээри саһылтан оҕону ыларга баар ис кыахтар өссө да ситэ туһаныллыбатылар диэн этэргэ тиийиллэр. Ол курдук, сыллартан 5-рэ көрүү-харайыы мөлтөҕүттэн төрөтүүгэ кыттыбакка өллүлэр. Саптарыыга кыттыбыт кыыллартан 60 ийэ кытараата. Төрөөн баран регистрацияламмакка эрэ 76 оҕо араас биричиинэнэн өллө. Итинэн баар кыахтар ситэ туһаныллыбатахтарын түмүгэр сүүччэкэ кыыл оҕотун ситэ ылбатыбыт.

Кыыл иитээччиларэ соруктарынан билигин баар кыыллары биири да энчирэппэккэ, үчүгэйдик көрөн-харайан, түүтүн оҥорон, үрдүк хаачыстыбалаах тириини государствоҕа туттарыы буолар.

Н. НИКОЛАЕВ,
Совхоз ыстаарсай охотоведа.

Хабаровскай кыраай. Удегэйдээҕи Гвасюги селоҕа үчүгэй хаачыстыбалаах оҕо сада баар. Киниэхэ 50-ча кырачаан оҕолор сылдьаллар. Удегэйдэр оҕолоро толору государственнай хаачыллыыга олороллор.

Оҕо садыгар оҥоҥуллубут снимокка Гвасюги эдэр олохтоохторун Света Климанкону уонна Слава Кялундеюганы көрөҕүт.

ӨССӨ ҮЧҮГЭЙДИК ҮЛЭЛИЭХПИТ

Биһиги албан ааттаах Коммунистическай партиябыт уонна Советскай правительствовыт оҕо аймах доруобай, үөрэхтээх уонна дэгиттэр сайдыылаах, саҥа коммунистическай олоҕу тутааччылар эрэллээх солбуйааччылара буола улааталларын туһугар аҕалыы кыһамныыларын уураллар. Советскай оҕолор үөрэ-көтө үөрэнэн дьоллоохтук улааталларын иһин саамай үчүгэй хаачыйыылаах оҕо тэрилтэлэрэ үлэлиилэр. Биһиги киэҥ нэлэмэн дойдубутугар оҕону иитэр тэрилтэтэ суох кыракый да бөһүөлэги булбаккын.

Харыйалаах бөһүөлэгэр 70 миэстэлээх оҕо комбината ааспыт сылтан үлэлиир. Онно 50 оҕо төгүрүк суукалаах детсадка, 20 оҕо уһатыллыбыт 14 чаастаах оҕо дьаһылатыгар сылдьаллар. Бу—табаһыттар уонна булчуттар оҕолоро. Оҕо комбинатын коллектива бу кыракый коммунизмы тутар кэскилээх олох сибэккилэрэ үчүгэй көрүүгэистиигэ улааталларын туһугар кыһаллан үлэлиибит. Дьэ ол да иһин биһиги Улуу сирдьиппит, учууталбыт В.И. Ленин төрөөбүтэ 100 сыла туолар юбилейнай дататын үлэбитигэр ситиһиилэрдээх көрсөр иһин социалистическай эбэһээтэлистибэ ылынан үлэлии сылдьабыт.

Биллиилээх советскай педагог А.С. Макаренко үгүс сыллаах сыралаах педагогическай үлэтин опытыгар олоҕуран оҕолору сөптөөхтүк иитэр туһунан үгүс сүбэлэри хаалларбыта. Биһиги коллективпыт биллиилээх советскай педагог ити сүбэлэрин бэйэтин үлэтигэр киэҥник туттарга кыһанар. 1967—1968 с.с. үөрэх дьылыгар биһиги комбинаппытыттан 13 оҕо маҥнайгы кылааска үөрэнэ киирбитэ. Киниэлэртэн Надя Сергеева, Лена Васильева, Лида Константинова үөрэхтэрин „4“, „5“ сыаналарынан бүтэрдилэр. Быйыл эмиэ 1968—1969 с.с. үөрэх дьылыгар саҥа үөрэнэ киириэхтээх оҕолору толору хабан бэс ыйын 1 күнүттэн бэлэмнии курсу ыытабыт.

Оҕолор талааннарын сайыннарар туһугар үгүс өрүттээх үлэни тэрийэбит. Былаан быһыытынан комбинат оҕолорун концертарын төрөппүттэргэ көрдөрөбүт, оҕолорго бэйэлэригэр туруорабыт.

Биһиги коллективпытыгар оҕо иитиитигэр өр сыллартан үтүө суобастаахтык үлэлиир дьоннор бааллар. Холобур, воспитателлар: М.К. Васильева, В. Х. Семенова, М.П. Петрова, повардар: М. Типянова, Т. Соломонова, ньээньэлэр: У.А. Николаева, З. Солдатова уо.д.а. Кинилэр коллектив, төрөппүттэр ытыктабылларынан туһаналлар.

Биһиги коллективпыт иннигэр оҕону иитиигэ туруоруллар эппиэттээх уонна бочуоттаах соругу ситиһиилээхтик толорор туһугар бары күүспүтүн ууран үлэлиэхпит. Күн сиригэр күлүм аллайбытынан кэлбит күндү оҕо чэчирии сайыннын, бар дьон сылаас түөһүгэр көтөхтөрдүн!

У.Н. ВАСИЛЬЕВА,
Харыйалаахтаах оҕо комбинатын сэбиэдиссэйэ.

МАХТАНАБЫН!

Ыраах бултуу сылдьан ыараханнык ыалдьан, мантан 20-тэн тахса километрдаах сиргэ хааттаран хаалбытым. Ону оройуоннаах балыыһа кылаабынай врача Владимир Афанасьевич Григорьев бэйэтинэн тахсан, балааккаҕа эппэрээссийэ оҥорон, өрүһүйдэ. Билигин доруобуйам туппан эрэр.

Амарах сүрэхтээх, үтүөкэн эмчиккэ истиҥник махтанабын, киниэхэ уһун үйэни, үлэтигэр ситиһиилэри баҕарабын.

В. НИКОЛАЕВ,
совхоз Харыйалаахтаах отделениетын булчута.

Сир шарын дойдуларын ноҥуоттара АХШ Вьетнамҥа ыытар агрессиятын тохтоторун модьуйаллар. Дания столицатыгар—Копенгагенҥа маассабай демонстрация буолбута.

Демонстрациялааччылар тыһыынчанан киһиилээх колонналара куорат киин уулуссаларынан американскай посольства дьиэтигэр, миитин ыытыллыбыт миэстэтигэр ааспыттара.

Снимокка: манифестация кыттыылаахтара американскай посольства дьиэтин таһыгар.

АМЕРИКА—КЫЫЛЛЫЙЫЫ ДОЙДУТА

Күүс быһаарар обществота

АХШ курдук политическай деятелляри өлөрүү тахса турар ыныырык дойду аан дойду үрдүнэн суох. Аҥардас кэнники 5 сылга дойду 3 бөдөҥ политическай деятелларэ—президент Джон Кеннеди, негрдэр баһылыктара Эйэ Нобелевскай бириэмийэтин лауреата мартин Лютер Кинг, сенатор Роберт Кеннеди өлөрүөхсүттэр сиэртибэлэрэ буоллулар.

1865 сыллаахха президент Линколь, 1881 сыллаахха президент Джеймс Гарфильд, 1901 сыллаахха президент Уильям Мак-Кинди өлөрүллүбүттэрэ. 1933 сыллаахха президент Франклин Рузвельты өлөрөргө холоммуттара. Кини оннугар өлөрүөхсүт буулдьата Чикаго мэрин сууһарбыта. 1950 сыллаахха президент Трумен эмиэ өлө сыспыта.

□ □

Иордания кыраныыссаларыгар Израиль сэриилэрин провокациялааһыннара салҕанан барар. Кыраныысса таһынаатаҕы үгүс бөһүөлэктэри уонна дэриэбинэлэри орудияларынан уонна пулеметтарынан ытыалыыллар.

Снимокка: израильскай артилерия ытыалааһынытын алдьаммыт-кээһэммит кыраныысса таһынаатаҕы иордания биир бөһүөлэгин көстүүтэ.

Ливаннаатаҕы „Аль-Джумхур“ сурунаал снимогыттан.

ССТА фотохрониката.

Роберт Кеннедини өлөрүүгэ

Урут билляриллибитин курдук, бэс ыйын 5 күнүгэр Лос-Анжелестаатаҕы „Амбассордар“ гостиницаҕа, 1963 сыллаахха сэтинньи 22 күнүгэр Далласка (Техас штата) өлөрүллүбүт президент Джон Кеннеди бырааттын, сенатор Роберт Кеннедини өлөрөөрү ыппыттара.

Кеннедини ытыы Калифорния штатыгар ыытыллыбыт бастакы быыбардар түмүктэрин билляриллээтин кытта гостиница штабквартиратыгар буолбут пресс-конференцияҕа тыл этэн бүтээтин аҕай оҥоһуллубута. Ити быыбардарга кини АХШ президенын поһун былдьаһар Демократическай партия кандидаттарыттан саамай элбэх куолаһы ылан, кыайыылааҕынан буолбута. Р. Кеннедини өлөрүүнэн сибээстээн Холбоһуктаах Штаттарга улахан уолуйуу, дьиксиниии үөскээтэ. Быыбар иннинээҕи охсуһуу дьиҥинэн тохтоото.

Мефиска негрдэр уһулуччулаах лидердарын Мартин Лютер Кинганы баарасуоҕа икки ыйдаахха өлөрүү, оттон президент Джон Кеннедини түөрт аҥар сыл анараа өттүгэр өлөрүү кэнниттэн тахсыбыт саҥа буруйу оҥоруу американецтарга дойду инникитин туһунан дьиксиниини үөскэттэ.

Коммунистическай партия сайабылыанньатыгар этиллэр: „Холбоһуктаах Штаттарга милитаризмы уонна расизмы ордук күүскэ ыытар политиканы утары ханнык-эмэ көрүҥүнэн охсуһар общественнай деятелляри утары өлөрүү хампаанньата туһаайыллар“ Ити элбэх өлөрүүлэр—агрессивнай сэриилэр итиэннэ расизм политикатын түмүгэ“ буолар диэн АХШ компартиятын сайабылыанньатыгар этиллэр.

Бэс ыйын 6 күнүгэр Лос-Анжелос балыыһатыгар сенатор Роберт Кеннеди өллө. Лос-Анжелеска тахсыбыт буруйу оҥоруону кыттта сибээстээх событиелар өмүк дойдуларын прессатын бүтүннүүтүн болҕомтотун тарта. Лондоннаатаҕы „Моринг стар“, АХШ-ка тахса турар өлөрүүлэргэ Линча суутун, Ку-клус-клаһы уонна расизмы үөскэппит итиэннэ Вьетнамҥа агрессивнай кыыллыы сэриини ыытар общество буруйдаах диэн редакционнай ыстатыйатыгар тоһоҕолоон ыйар. „Лос-Анжелестаатаҕы буруйу оҥоруу Холбоһуктаах Штаттарга тыҥааһыннаах быһыы баарын туоһутунан буолар“ диэн Парижтаатаҕы „Фигаро“ хаһыат бэлиэтиир. Япония буржуазнай хаһыата „Помпуири“ суруйар: „Кеннедини өлөрүү аан дойду дьонугар итинник түбэлтэлэр сотору-сотору тахса турар дойдутун „Көҥүлү уонна демократияны көмүскээччи“ диэн ааттыахха сөптөөх дуо диэн санаатын үөскэттэ“.

Лос-Анжелестаатаҕы ытыы Вьетнамы утары бомбалар, напалмалар, суруйар болгария хаһыата „Работническо дело“, америка империалистара дойдохтуур демократиялара ханныгын көрдөрөр.

ССТА.

Редактор Г. М. СЕМЕНОВ.

РЕДАКЦИЯ АДЫРЫҺА: Саха АССР, Өлөөн бөһүөлэгэ, Октябрьскай уулусса 16 №-рэ. Телефон—51

Өлөөн оройуоннаатаҕы типография Тахсар ахсаана 498 Сакаһын №-рэ 48